

...и българският народ
ще има търпението да остане
твърде и спокое до край,
и да подготви своето бъдеще
въ съгласие съ своето истори-
ческо развитие и своята и-
деали.

К. Мисирковъ.

Сърбитъ и Душановата империя

Защо сърбитъ искатъ Македо-
ния? Какво сръбско има въ та-
чиста българска страна, която си
остава такава отъ VI вѣкъ и до
днешенъ день, въпрѣи всички
прѣварности на историческата ѝ
сждба?

Казватъ, че сърбитъ искали да
възстановятъ Душановата импе-
рия. Това желание на сърбитъ ни
дава поводъ да обърнемъ внима-
нието на българскитъ читатели
върху двѣ различни отношения
на сърбитъ къмъ Душановата им-
перия: 1) при живота на Душана
и слѣдъ неговата смъртъ и 2)
прѣзъ послѣднитъ 50 години.

Царъ Душанъ е една твърдѣ
интересна личностъ въ българска-
та история, искамъ да кажа въ ис-
торията на българския народъ и
въ оная на сръбско-българската
държава на **Немановци**.
Официално за Ви-
зантия, Унгария, Венеция, Дуб-
ровникъ, Босна, Източно-българ-
ското царство, той е сръбски от-
начало кралъ, а сетнѣ царъ! Но
фактически той е повече българ-
ски, сирѣчь западно-български
царъ отколкото сръбски кралъ. По-
не такова е впечатлението отъ
неговата политическа и културна
дѣйностъ за сръбскитъ му съврѣ-
менници—властели и особенно ду-
ховенството отъ пейската патри-
архия. Съврѣменницитъ му сър-
би и слѣдующитъ поколения на
сръбската духовна и свѣтска интел-
лигенция сж запзили едно ясно
осжждение на всичката му поли-
тическа и културна дѣйностъ, коя-
то се схваща отъ тѣхъ като из-

единъ отъ владѣтелитъ въ Маке-
дония и въ зап. България. По та-
къвъ начинъ Пейското духовен-
ство е ликвидирало несполучли-
вата, отъ сръбско национално гле-
дище, Душанова империялистиче-
ска идея. На тоя съборъ води-
тели на бунтовницитъ, сръбски
властели, Лазаръ Гребеляновичъ,
бѣ избранъ за князь на Сърбия,
а не за царъ, защото идеята за
сръбско царство съ българско по-
литическо надмощие бѣ противна
на участницитъ на събора, между
които не е имало нито единъ отъ
живитъ още тогава сподвижници,
привърженици на Душановата идея.
Тѣй пропадна идеята на Душа-
на за „сръбска“ империя, тѣй се
разпадна и вече създадената им-
перия.

За съврѣменницитъ на Душана,
особенно отъ Пейската патриар-
шия бѣ твърдѣ очевидна раз-
ликата между сръбския сѣверо-
з а п и д ъ и българския юго-
н з т о к ъ въ Душановата
държава, както изкуствеността
на връзкитъ, които поддържаха
единството на тѣзи двѣ тѣй раз-
лични по култура страни. И тѣ, вед-
нагаслѣдъ неговата смъртъ, почнаха
бунтоветъ и интригитъ си про-
тивъ наследника на Душана и
извърѣданиия му бояринъ Въл-
кашинъ. Сърбитъ сами ликви-
дираха Душановото наследство. Но
това бѣ въ XIV вѣкъ.

Въ послѣдната четвъртъ на
XIX в. сръбскитъ патриоти, ко-
ито не сж могли да ускоятъ уро-
шитъ отъ сждбата на Душановата
империя, уроци за разумно схва-
щане на националнитъ задачи,
възментаха да възстановятъ тая
законана отъ самитъ сърби импе-
рия. Съ помощта на интриги и
на балкански съюзници, тѣ завла-
дѣха голѣмъ дѣлъ отъ българска
Македония. Обаче тѣзи сръбски
придобивки отъ 1912 година, прѣ-
дизвикаха войната отъ 1913 го-
дина; тѣ прѣдизвикаха войната
между сърби и българи въ

СЪРБИТЕ И ДУШАНОВАТА ИМПЕРИЯ

К. Мисирков

Защо сърбите искат Македония? Какво сръбско има в тая чисто българска страна, която си остава такава от VI век до днешен ден, въпреки всички превратности на историческата ѝ съдба?

Казват, че сърбите искали да възстановят Душановата империя. Това желание на сърбите дава повод да обърнем вниманието на българските читатели върху две различни отношения на сърбите към Душановата империя: 1. при живота на Душана и след неговата смърт, и 2. през последните 50 години.

Цар Душан е една твърде интересна личност в българската история, искам да кажа в историята на българския народ и в оная сръбско-българска държава на Немановци. Официално за Византия, Унгария, Венеция, Дубровник, Източното българско царство, той е сръбски отначало крал, а сетне цар! Но фактически той е повече български, сиреч западно-български цар, отколкото сръбски крал. Поне такава е впечатлението от неговата политическа и културна дейност за сръбските му съвременници-властели и особено духовенството на Пекската патриаршия. Съвременниците му сърби и следующите поколения на сръбската духовна и светска интелигенция са запазили едно явно осъждане на всичката му политическа и културна дейност, която се схваща от тях като измена на националната сръбска кауза за обединение на сръбските земи, за постигане на един империалистически блен от временен характер. Всички правдини и предимства, които получи местната българо-македонска аристокрация за Душановата империя, както и пренасянето на държавния център на етнически българска територия в град Скопие, който е бил след 1018 година резиденция на византийския управител на покорена тогава целокупна България, е увреждало наионалното чувство на съвременните на Душана патриоти и е дало подтик след смъртта му те да се отметнат от оная създадена от Душана "сръбска" империя, в която македонските българи играеха ръководяща роля.

Разпадането на държавата на Душана представлява същата оная картина, която в наши дни неотдавна се разигра на север от р.р. Сава и Дунав: всеки народ поиска да стане самостоятелен. В числото на опозиционните народи, които въстанаха против царското правителство на Душа новия приемник бяха: гърците, албанците и сърбите. Само владенията на Вълкашина и на други българи-феодали в Македония останаха верни на цар Уроша V и водиха борба с бунтовниците, в тяхно число и със сръбските князе, представлявани от княз Аазар. Пекските патриарси, като сръбски патриоти, за които беше оскърбително политическото преобладание на македонските българи и "сръбската", само по име, империя, открито взеха страната на княз Лазар Гребелянович и другите разбунтувани князе, за което Вълкашин им отговори с подчинението на всичката управлявана от него област на българския охридски архиепископ. Сръбските патриоти, които обявиха Вълкашина за разрушител на

сръбското царство и убийца на цар Урош, при всичко, че последния умря след смъртта на първия, и Душана обявиха за убийца на неговия баща, крал Стефан III Дечански.

След смъртта на Стефан Урош V, Пекската патриаршия свика сръбски събор от светски и духовни лица за избиране върховен управител на Сърбия и приемник на бившите сръбски крале, които управляваха до Стефана Душана. На този събор не бе повикан нито един от владетелите на Македония и Западна България. По такъв начин Пекското духовенство е ликвидирало несполучливата, от сръбско национално гледище, Душанова империалистическа идея. На този събор водителя на бунтовниците, сръбски властелин, Лазар Гребелянович, бе избран за бъдещ княз на Сърбия, а не за цар, защото идеята за сръбско царство с българско политическо надмощие бе противна на участниците на събора, между които не е имало нито един от живите още тогава сподвижници, привърженици на Душановата идея.

Тъй пропадна идеята на Душана за "сръбска" империя: тъй се разпадна и вече създадената империя.

За съвременниците на Душана, особено на Пекската патриаршия, бе твърде очевидна разликата между сръбския северо-запад и българския юг-изток в държавата на Душана, като изкуствеността на връзките, които поддържаха единството на тези две тъй различни по култура страни. И те веднага след неговата смърт, почнаха бунтовете и интригите си против наследника на Душана и най-предан му болярин Вълкашин. Сърбите сами ликвидираха Душановото наследство. Но това бе в XIV век.

В последната четвърт на XIX век сръбските патриоти, които не са могли да усвоят уроците от съдбата на Душановата империя, уроци за разумно схващане на националните задачи, замечтаха да възстановят тая закопана от самите сърби империя. С помощта на интриги и балкански съюзници, те завладяха по-голям дял от българска Македония. Обаче тези сръбски придобивки от 1912 година, предизвикаха войната от 1913 година; те предизвикаха войната между сърби и българи в 1915-1918 година и ще предизвикват още безкрай много войни, ако "Душановата империя" не бъде ликвидирана [и поставена] както и в XIV век върху принципа на самоопределение на народите.

В-к. „Мир”, XXV, бр. 5850, 8 март 1919 година.